

I

(Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot)

SUOSITUKSET

NEUVOSTO

NEUVOSTON SUOSITUS,

annettu 8 päivänä joulukuuta 2022,

varhaiskasvatuksesta – vuoteen 2030 ulottuvat Barcelonan tavoitteet

(2022/C 484/01)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 292 artiklan yhdessä 153 artiklan 1 kohdan i alakohdan kanssa,

ottaa huomioon Euroopan komission ehdotuksen,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Naisten osallistumista työmarkkinoille haittaavien esteiden poistamiseksi Eurooppa-neuvosto asetti Barcelonassa vuonna 2002 pitämässään kokouksessa seuraavat vuoteen 2010 mennessä saavutettavat lastenhoitoa koskevat tavoitteet: tarjotaan varhaiskasvatusta vähintään 33 prosentille alle kolmevuotiaista lapsista ja vähintään 90 prosentille kolmevuotiaista ja sitä vanhemmista alle kouluikäisistä lapsista ⁽¹⁾. Vaikka kyseiset tavoitteet on keskimäärin saavutettu Euroopan unionin tasolla, jäsenvaltioiden välillä ja niiden sisällä on edelleen huomattavia eroja, erityisesti kun on kyse pienituloisten kotitalouksien lapsista ja pienimmistä lapsista.
- (2) Tämän suosituksen tavoitteena on kannustaa jäsenvaltioita lisäämään osallistumista helposti saatavilla olevaan, kohtuuhintaiseen ja laadukkaaseen varhaiskasvatukseen siten, että otetaan samalla huomioon varhaiskasvatuspalvelujen kysyntä ja niiden tarjontaa koskevat kansalliset mallit. Näin voidaan helpottaa naisten osallistumista työmarkkinoille ja edistää kaikkien lasten, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien tai heikommista lähtökohdista tulevien lasten, sosiaalista ja kognitiivista kehitystä.
- (3) Lastenhoitovastuu, erityisesti huolenpito hyvin pienistä lapsista, rajoittaa merkittävästi naisten osallistumista työmarkkinoille. Vuoden 2021 työvoimatutkimuksessa 27,9 prosenttia työvoiman ulkopuolella olevista naisista ilmoitti, että tärkein syy olla hakematta työtä oli hoitoa tai hoivaa tarvitsevista lapsista tai aikuisista huolehtiminen, kun miesten vastaava osuus oli vain 8,0 prosenttia. Ennen pandemiaa vuonna 2019 vastaavat osuudet olivat 32,6 prosenttia (naiset) ja 7,6 prosenttia (miehet) ⁽²⁾. Samaan aikaan sellaisten henkilöiden työllisyysaste, joilla oli alle kuusivuotiaita lapsia, oli miesten keskuudessa 90,1 prosenttia ja naisten keskuudessa 67,2 prosenttia. Palkattoman hoito- ja hoivatyön vuoksi Euroopassa on työmarkkinoiden ulkopuolella noin 7,7 miljoonaa naista ja 450 000 miestä. Naisten suhteettoman suuri osuus hoito- ja hoivatyöstä on myös yksi sukupuolten palkkaerojen perimmäisistä syistä ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Barcelonan Eurooppa-neuvosto, 15. ja 16. maaliskuuta 2002, asiakirja SN 100/1/02 REV 1.

⁽²⁾ Eurostat-tietokannan taulukko LFSA_IGAR "Care of adults with disabilities or children and other family or personal reasons" (aikuisista vammaisista tai lapsista huolehtiminen ja muut perhesyyt tai henkilökohtaiset syyt), työvoiman ulkopuolella olevan ja työhalukkaan väestön prosenttiosuus, 15–64-vuotiaat.

⁽³⁾ Euroopan tasa-arvoinstituutin (EIGE) raportti "Gender inequalities in care and consequences on the labour market", 12953/20 ADD 1.

- (4) Naiset myös todennäköisemmin sopeuttavat työjärjestelynsä hoito- ja hoivavelvollisuuksiinsa. Tämä vaikuttaa pysyvästi heidän uraansa ja lisää sukupuolten palkka- ja eläke-eroja. Työelämässä olevat naiset kuluttavat päivittäin kotitöihin ja suoraan hoito- ja hoivatyöhön keskimäärin 90 minuuttia enemmän kuin miehet. Sukupuolten työllisyserojen korjaaminen on liiketaloudellisesti järkevää, koska se edistää kasvua ja todennäköisesti lisää tuottavuutta. Lisäksi sukupuolten epätasa-arvon korjaaminen osoitetusti vähentää köyhyyttä ja lisää sosiaalista osallisuutta ja on keino torjua työvoiman vähenemistä.
- (5) Kohtuuhintaisten ja laadukkaiden varhaiskasvatuspalvelujen saatavuudella on merkittävä myönteinen vaikutus huoltajien, erityisesti naisten, työllisyystilanteeseen. Sitä mukaa kuin varhaiskasvatuksen tarjonta on lisääntynyt kaikkialla unionissa, sukupuolten työllisysero on pienentynyt 17,7 prosenttiyksiköstä (vuonna 2002) 10,8 prosenttiyksikköön (vuonna 2021). Edistys on kuitenkin pysähtynyt viime vuosina.
- (6) Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa, jäljempänä 'pilari', korostetaan sukupuolten tasa-arvon, työ- ja yksityiselämän yhteensovittamisen sekä varhaiskasvatuksen merkitystä unionin keskeisinä tavoitteina. Pilarissa todetaan, että naisten ja miesten yhdenvertainen kohtelu ja yhtäläiset mahdollisuudet on varmistettava ja niitä on edistettävä kaikilla aloilla, myös työmarkkinoille osallistumisen, työehtojen ja -olojen sekä urakehityksen osalta. Pilarissa tunnustetaan myös lasten oikeus kohtuuhintaiseen ja laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, lasten oikeus suojeluun köyhyydeltä sekä heikoista lähtökohdista tulevien lasten oikeus yhtäläisiä mahdollisuuksia edistäviin erityistoimenpiteisiin.
- (7) Pilaria koskevassa toimintasuunnitelmassa ehdotetaan, että vähintään 78 prosentilla 20–64-vuotiaista olisi oltava työpaikka vuoteen 2030 mennessä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi toimintasuunnitelmalla pyritään vähintään puolittamaan sukupuolten työllisysero vuoteen 2019 verrattuna muun muassa lisäämällä varhaiskasvatuksen tarjontaa. Toimintasuunnitelmassa todetaan, että virallisen varhaiskasvatuksen tarjonnan lisääminen tukisi naisten osallistumista työmarkkinoille sekä työ-, perhe- ja yksityiselämän parempaa yhteensovittamista.
- (8) Jäsenvaltioiden välillä on huomattavia eroja siinä, miten ne tarjoavat tukea vanhemmille. Joissakin jäsenvaltioissa annetaan suurempi painoarvo riittävääntasoisille palkallisille tai korvaukseen oikeuttaville vanhempainvapaaajrjestelmille, joita tarjotaan vähintään lapsen 12 ensimmäisen elinkuukauden ajalle ja joita vanhemmat myös käyttävät erittäin suuressa määrin. Toisissa jäsenvaltioissa taas keskiössä on enemminkin varhaiskasvatuspalvelujen tarjonta jo hyvin pienille lapsille. Näissä jäsenvaltioissa lapset tavanomaisesti osallistuvat varhaiskasvatukseen jo ensimmäisen elinvuotensa aikana, eikä palkallinen tai korvaukseen oikeuttava vanhempainvapaa ylitä unionin oikeuden mukaista vähimmäisvaatimusta. Tässä suosituksessa esitetään uusi alle kolmevuotiaita lapsia koskeva tavoite, jolla pyritään luomaan tasapaino kyseisten eriävien käytäntöjen välille. Kyseisten seikkojen vuoksi kaikkien jäsenvaltioiden yleisenä tavoitteena olisi oltava, että 45 prosenttia alle kolmevuotiaista lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen.
- (9) Jäsenvaltioiden, jotka eivät ole päässeet aiempaan 33 prosentin tavoitteeseen, ei kuitenkaan välttämättä odoteta saavuttavan kyseistä aiempaa tai uutta tavoitetta vuoteen 2030 mennessä. Sen sijaan suositetaan, että ne lisääisivät osallistumisastetta vähintään tietyllä prosenttiosuudella, joka kuvastaa lähtötason tilannetta ja vanhempainvapaa käyttöä kussakin asianomaisessa jäsenvaltioissa. Tällä tavoin kyseiset jäsenvaltiot voisivat realistisesti päästä lähemmäksi 45 prosentin tavoitetta. Jäsenvaltioilta, jotka ovat kaukana tavoitteesta, odotetaan suurempia ponnisteluja edistyskän vauhdittamiseksi.
- (10) Koska varhaiskasvatukseen osallistuminen vaihtelee huomattavasti vuodesta toiseen ja koska vuoden 2021 tiedot kuvastavat edelleen covid-19-pandemian vaikutuksia joissakin jäsenvaltioissa, lähtötasoksi sen määrittämiselle, miten paljon varhaiskasvatukseen osallistumista olisi vähintään lisättävä jäsenvaltioissa, jotka eivät ole vielä saavuttaneet aiempaa tavoitetta, on valittu keskimääräinen varhaiskasvatukseen osallistumisen aste tämän asetuksen hyväksymistä edeltäneiltä viideltä vuodelta (EU-SILC-tietojen mukaisesti).

- (11) Tiettyjä kysymyksiä, joilla on merkitystä Barcelonan tavoitteiden kannalta, käsitellään unionin tasolla useissa sukupuolten tasa-arvoa sekä työehtoja ja -oloja koskevissa suosituksissa ja direktiiveissä. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU) 2019/1158⁽⁴⁾ luodaan esimerkiksi puitteet vanhempainvapaan ja joustavien työjärjestelyjen sekä omaishoitovapaan sukupuolijakaumaltaan tasapuoliselle käytölle.
- (12) Useissa unionin aloitteissa on korostettu varhaiskasvatuksen merkitystä lapsille. Tämä suositus perustuu kyseisiin poliittisiin aloitteisiin, joita ovat neuvoston päätöslauselma eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisista puitteista edettäessä kohti eurooppalaisen koulutusalueen toteuttamista ja kehittämistä (2021–2030)⁽⁵⁾, joka sisältää unionin tason tavoitteen siitä, että vähintään 96 prosenttia kolmevuotiaista ja sitä vanhemmista alle kouluikäisistä lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen; laadukkaista varhaiskasvatusjärjestelmistä 22 päivänä toukokuuta 2019 annettu neuvoston suositus⁽⁶⁾, jolla autetaan jäsenvaltioita parantamaan varhaiskasvatuspalveluja ja jossa korostetaan, että tällaisten palvelujen on oltava osallistavia, helposti saatavilla, kohtuuhintaisia ja laadukkaita; komission tiedonanto ”Lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia”⁽⁷⁾, joka sisältää avaintoimia, joilla komissio aikoo edistää ja suojella paremmin lasten oikeuksia ja jossa tunnustetaan varhaiskasvatuksen merkitys lasten kognitiivisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta; ja eurooppalaisen lapsitakuun perustamisesta 14 päivänä kesäkuuta 2021 annettu neuvoston suositus⁽⁸⁾, jolla pyritään varmistamaan, että köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevat lapset saavat maksutta ja tosiasiallisesti keskeisiä palveluja, mukaan lukien varhaiskasvatus, kaikilla alueilla, myös syrjäisillä alueilla ja maaseutualueilla.
- (13) Jäsenvaltioiden olisi varhaiskasvatuspalveluihin investoidessaan otettava huomioon monia muita ulottuvuuksia kuin pelkkä varhaiskasvatuspaikkojen saatavuus, kuten osallistumisen ajallinen intensiteetti, varhaiskasvatukseen osallistuvien köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien lasten osuus sekä tarjottavien palvelujen saavutettavuus, kohtuuhintaisuus ja laatu. Siksi tässä suosituksessa esitetään toimenpiteitä kyseisten näkökohtien ratkaisemiseksi.
- (14) Pääasiallisten huoltajien, jotka ovat useimmiten naisia, työmarkkinoille osallistumisen helpottamiseksi varhaiskasvatukseen osallistumisen tuntimäärän olisi oltava riittävä, jotta vanhemmat voisivat tehdä mielekkäästi palkkatyötä. Osallistumista olisi edistettävä siten, että otetaan huomioon lapsen etu ja mahdollistetaan vanhempien tekemät sukupuolitasa-arvoiset päätökset työ- ja yksityiselämän tasapainosta ja varhaiskasvatuspalvelujen käytöstä. Jos lapset eivät vielä osallistu varhaiskasvatukseen kokoaikaisesti, molempien vanhempien olisi hyödynnettävä direktiivissä (EU) 2019/1158 säädettyjä oikeuksia vanhempainvapaaseen ja joustaviin työjärjestelyihin, kuten osa-aikatyöhön, joustavaan työaikaan ja etätyöhön, jotta varmistetaan, että hoito- ja hoivavastuu jakautuu tasapuolisesti, ja varhaiskasvatukseen osallistumisen olisi lisännytävä asteittain lapsen kasvaessa. Koska kyseinen ulottuvuus on tärkeä, on seurattava sekä ajallista intensiteettiä, jolla lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen, että varhaiskasvatukseen osallistumista yleensä ottaen.
- (15) Lisäksi naisten, joiden ammatillinen osaaminen on heikkoa, maahanmuuttajanaisten, pienituloisista kotitalouksista tulevien naisten, joilla on lapsia, ja yksinhuoltajanaisten on muita vaikeampi päästä koulutukseen, löytää työpaikka ja saada jalansijaa työmarkkinoilta tai palata työelämään, koska taloudelliset ja muut seikat rajoittavat heidän lastensa osallistumista varhaiskasvatukseen. Edistämällä haavoittuvassa asemassa olevien tai heikommista lähtökohdista tulevien lasten osallistumista osallistavaan varhaiskasvatukseen parannetaan myös heidän äitiensä mahdollisuuksia palata työelämään. Lisäksi näin autettaisiin naisia sovittamaan paremmin yhteen työ-, perhe- ja yksityiselämä.
- (16) Jalansijan saaminen työmarkkinoilta on erityisen haasteellista vammaisille vanhemmille ja vammaisten lasten vanhemmille. Jos vammaisten lasten osallistumista varhaiskasvatukseen helpotettaisiin tilanteen mukaan ottaen huomioon vamman tyyppi ja aste, asiantuntijalausunnot ja lapsen etu, heidän vanhempiansa voisi olla helpompi sovittaa paremmin yhteen työ-, perhe- ja yksityiselämä.

⁽⁴⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1158, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, vanhempien ja omaistaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisesta ja neuvoston direktiivin 2010/18/EU kumoamisesta (EUVL L 188, 12.7.2019, s. 79).

⁽⁵⁾ EUVL C 66, 26.2.2021, s. 1.

⁽⁶⁾ Neuvoston suositus, annettu 22 päivänä toukokuuta 2019, laadukkaista varhaiskasvatusjärjestelmistä (EUVL C 189, 5.6.2019, s. 4).

⁽⁷⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia, COM(2021) 142 final, 24. maaliskuuta 2021, s. 1.

⁽⁸⁾ Neuvoston suositus (EU) 2021/1004, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2021, eurooppalaisen lapsitakuun perustamisesta (EUVL L 223, 22.6.2021, s. 14).

- (17) Varhaiskasvatukseen osallistumisesta on lapsille monenlaista hyötyä. On näyttöä siitä, että laadukkaan varhaiskasvatuksen tarjoaminen parantaa ratkaisevasti lasten kognitiivista, sosiaalista ja kasvatuksellista kehitystä jo varhaisesta iästä lähtien. Laadukkaista varhaiskasvatusjärjestelmistä annetun neuvoston suosituksen mukaan osallistuminen varhaiskasvatukseen voi olla tehokas tapa saavuttaa koulutuksellinen tasa-arvo lapsille, jotka ovat muita heikommassa asemassa, kuten vammaiset lapset tai oppimiseen liittyvää tukea tarvitsevat lapset, köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevat lapset, myös yksinhuoltajatalouksissa elävät lapset, maahanmuuttajataustaiset lapset, pakolaislapset, romanilapset ja muihin vähemmistöryhmiin kuuluvat lapset, sellaisilla maaseutualueilla ja syrjäisillä alueilla asuvat lapset, joilla varhaiskasvatuksen infrastruktuuri on riittämätön, sekä vaihtoehtoisten hoitojärjestelyjen piiriin kuuluvat lapset.
- (18) Eurooppalaisen lapsitakuun perustamisesta annetussa neuvoston suosituksessa sekä romanien tasa-arvosta, osallisuudesta ja osallistumisesta annetussa neuvoston suosituksessa (*) korostetaan, että laadukkaan ja osallistavan varhaiskasvatuksen yhdenvertainen saanti on olennaisen tärkeää, jotta voidaan katkaista sosiaalisen syrjäytymisen periytyminen ja varmistaa muita heikommassa asemassa olevien lasten yhtäläiset mahdollisuudet. Eurooppalaista lapsitakuuta koskevassa suosituksessa esitetään, että jäsenvaltiot toimittaisivat suosituksen täytäntöönpanoa koskevat kansalliset suunnitelmansa yhdeksän kuukauden kuluessa suosituksen hyväksymisestä. Muita heikommassa asemassa olevien lasten varhaiskasvatukseen osallistuminen on kuitenkin edelleen huomattavasti vähäisempää erityisesti pienimpien lasten keskuudessa. Tämä saattaa myöhemmin näkyä huonompina koulutustuloksina ja suurempana määränä koulunkäynnin keskeyttämisinä, erityisesti kun on kyse romanilapsista tai maahanmuuttajataustaisista lapsista sekä ilman vanhempien hoivaa kasvavista lapsista. Sen vuoksi on tärkeää kuroa umpeen varhaiskasvatukseen osallistumisen ero tällaisten lasten ja muihin väestöryhmiin kuuluvien lasten välillä. Huomiota on kiinnitettävä myös siihen, että kavennetaan varhaiskasvatukseen osallistumisen eroa ylimmän ja alimman tuloviidenneksen välillä. Osallistuminen varhaiskasvatukseen on tärkeää myös Ukrainan sotaa pakeneville lapsille samoin kuin muille lapsille, jotka hakevat tai saavat suojelua unionissa. Yhdenvertainen pääsy osallistaviin ja segregoimattomiin varhaiskasvatuspalveluihin olisi taattava kaikille mahdollisesti haavoittuvassa asemassa oleville lapsille.
- (19) Vastaavasti vammaisilla lapsilla on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa. Puolet vammaisista lapsista saa hoitoa ja hoivaa vain vanhemmiltaan. Sen vuoksi on tärkeää varmistaa, että varhaiskasvatus on helposti saatavilla ja osallistavaa ja että siihen liitetään kohdennettuja toimenpiteitä, joilla autetaan vastaamaan erityistarpeisiin, mukaan lukien toimenpiteet, joilla puututaan esteisiin ja segregatioon, huolehditaan henkilöstön tarvittavasta osaamisesta tai palkataan henkilöstöä vastaamaan yksilöllisiin tarpeisiin, sekä tarvittaessa yksilöidyt opetus suunnitelmat.
- (20) Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että kurotaan umpeen varhaiskasvatukseen osallistumisen kuilu köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa olevien lasten, vammaisten lasten tai oppimiseen liittyvää tukea tarvitsevien lasten osalta, jos varhaiskasvatus tehtäväkenttänä on hajautettu kansallisella tasolla sosiaalialioista, terveydestä ja opetuksesta vastaavien viranomaisten kesken.
- (21) Varhaiskasvatuksen laadukkuus on olennaisen tärkeää sen varmistamiseksi, että lapset hyötyvät varhaiskasvatukseen osallistumisesta. Vaikka ei ole vain yhtä tapaa määritellä laadun käsitettä ja mitata sitä varhaiskasvatusympäristöissä, keskeistä on aikuisten ja lasten välisen vuorovaikutuksen laatu riippumatta siitä, millainen varhaiskasvatusjärjestelmä on käytössä. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava laadukkaan varhaiskasvatuksen tarjoaminen ottaen huomioon laadukkaista varhaiskasvatusjärjestelmistä annetussa suosituksessa esitetyt eri ulottuvuudet, kuten varhaiskasvatuspalvelujen saatavuus, henkilöstön pätevyys ja työehdot ja -olot, opetus suunnitelma, seuranta ja arviointi sekä hallinto ja rahoitus. Erityisen tärkeitä ovat esimerkiksi henkilöstön ja lasten välinen suhdeluku, henkilöstön pätevyys ja ammatillinen täydennyskoulutus.
- (22) Varhaiskasvatuksen tarjonnan laatu on tärkeä tekijä myös vanhempien ja varhaiskasvatuspalveluja tarjoavien toimipaikkojen välisen luottamuksen rakentamisen ja siten varhaiskasvatukseen osallistumisen lisäämisen kannalta.
- (23) Lisäksi saavutettavuus on tärkeä ulottuvuus varhaiskasvatuksen tarjonnassa. Se kattaa riittävän infrastruktuurin, asianmukaiset paikkamäärät ja aukioloajat, mukautumisen vanhempien erityistarpeisiin sekä avustamisen monimutkaisissa hallinnollisissa menettelyissä. Erityisesti kun on kyse hallinnollisista menettelyistä, haavoittuvassa asemassa oleville tai heikommista lähtökohdista tuleville ryhmille, jotka eivät pysty käyttämään tai joiden saatavilla ei ole digitaalisia välineitä, olisi annettava tukea esimerkiksi kielellisen ja digitaalisen tuen muodossa. Saavutettavuus kattaa myös esteettömyyden vammaisten henkilöiden, mukaan lukien lapset, vanhemmat ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset, näkökulmasta vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2019/882 ⁽¹⁰⁾ vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisesti.

(*) Neuvoston suositus, annettu 12 päivänä maaliskuuta 2021, romanien tasa-arvosta, osallisuudesta ja osallistumisesta (EUVL C 93, 19.3.2021, s. 1).

⁽¹⁰⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/882, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista (EUVL L 151. 7.6.2019, s. 70).

- (24) Lisäksi saavutettavuus kattaa menettelyjen yksinkertaistamisen sekä henkilöstön ja asiantuntijoiden ammattitaidon parantamisen, jotta vammaisia lapsia tai oppimiseen liittyvää tukea tarvitsevia lapsia ja muita haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä voidaan tukea riittävällä tavalla segregoimattomissa varhaiskasvatuksen toimipaikoissa. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että varhaiskasvatuspalvelujen käytön esteet poistetaan ja niiden syntymistä ehkäistään myös vammaisten henkilöiden osalta ja että varhaiskasvatuspalvelut ovat todella osallistavia.
- (25) Saavutettavuutta käsiteltäessä olisi otettava huomioon alueellinen epätasapaino. Erityisesti vammaisten lasten tai oppimiseen liittyvää tukea tarvitsevien lasten varhaiskasvatukseen osallistumisen esteenä voi olla se, että siirtymiseen paikasta toiseen kuluu paljon aikaa pitkien välimatkojen, puutteellisten tai harvojen liikenneyhteyksien sekä liikennemuutosten vuoksi. Syrjäisten alueiden ja maaseutualueiden erityishaittana on riittävien paikallisten varhaiskasvatuspalvelujen puute. Tällainen alueellinen epätasapaino saattaa pahentaa kohtuuhintaisuuteen liittyviä ongelmia. Siksi on tärkeää ottaa liikkuvuussuunnitelmissa huomioon varhaiskasvatuspalveluja käyttävien erilaiset käyttäjäprofiilit ja sisällyttää alueellinen kattavuus datankeruuseen arviointi- ja seurantaraportteissa.
- (26) Monissa jäsenvaltioissa varhaiskasvatuksen korkeat kustannukset muodostavat edelleen suuren esteen varhaiskasvatukseen osallistumiselle. Eurostatin tiedot osoittavat, että korkeat kustannukset ovat monissa maissa ja erityisesti köyhyysvaarassa olevissa kotitalouksissa merkittävä syy olla käyttämättä virallisia varhaiskasvatuspalveluja. Unionin vuoden 2016 tulo- ja elinolotilastojen mukaan 13 prosenttia vanhemmista ei käytä varhaiskasvatuspalveluja niiden korkeiden kustannusten vuoksi ja 11 prosentilla on kohtalaisia tai suuria vaikeuksia maksaa niistä. Köyhyysvaarassa olevien kotitalouksien osalta vastaavat prosentiosuudet ovat yli kaksinkertaiset: 28 prosenttia ei käytä varhaiskasvatuspalveluja ja 27 prosentilla on vaikeuksia maksaa niistä. Tieteelliset tutkimukset ovat osoittaneet, että laadukas varhaiskasvatus tuottaa merkittäviä taloudellisia, sosiaalisia, koulutuksellisia ja kehitykseen liittyviä hyötyjä. Varmistamalla varhaiskasvatuksen kohtuuhintaisuus voidaan vastata naisten täydennys- ja uudelleenkoulutus-tarpeisiin sekä helpottaa heidän osallistumistaan työmarkkinoille; tästä hyötyy pitkällä aikavälillä myös varhaisesta iästä alkaen annettava opetus, joka tasoittaa tietä koko eliniän aikaiselle myönteiselle asennoitumiselle oppimiseen; tällä tavoin myönteiset vaikutukset ulottuvat varhaiskasvatukseen osallistuvia lapsia laajemmalle koko yhteiskuntaan. Sen vuoksi jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että varhaiskasvatuksen kustannukset ovat oikeassa suhteessa kotitalouden tuloihin eivätkä muodosta esteitä varhaiskasvatukseen osallistumiselle. Lisäksi jäsenvaltioiden olisi otettava huomioon myös muut varhaiskasvatukseen osallistumiseen liittyvät kustannukset, kuten kuljetukset, vaatteet ja varhaiskasvatustilanteissa tarvittavat välineet.
- (27) Yksi keino varmistaa helposti saatavilla olevan ja kohtuuhintaisen, laadukkaan varhaiskasvatuksen riittävä tarjonta on luoda lakisäätäinen oikeus varhaiskasvatukseen, jonka nojalla viranomaisten on taattava paikka kaikille lapsille, joiden vanhemmat sitä vaativat, riippumatta vanhempien työsuhteesta, sosioekonomisesta asemasta tai perheasemasta. Useimmissa jäsenvaltioissa tällainen lakisäätäinen oikeus on jo olemassa, mutta ikä, josta sitä aletaan soveltaa, vaihtelee huomattavasti. Riittäväntasoisien palkallisen tai korvaukseen oikeuttavan äitiys- ja isyysloman sekä vanhempainvapaan päättymisen ja lakisäätöisen varhaiskasvatusta koskevan oikeuden välillä ei ihannetapauksessa ole katkoa.
- (28) Helpottamalla laadukkaan, helposti saatavilla olevan ja kohtuuhintaisen varhaiskasvatuksen saatavuutta perheiden kannalta sekä parantamalla varhaiskasvatusalan työehtoja ja -oloja ja palkkausta odotetaan saavutettavan taloudellisia hyötyjä. Samalla varhaiskasvatukseen tehtävien investointien julkistaloudellinen kestävyys voidaan optimoida arvioimalla niiden vaikutuksia julkiseen talouteen sekä seuraamalla säännöllisesti ja parantamalla jatkuvasti kustannustehokkuutta parhaiden käytäntöjen, kuten julkisen talouden yleisen kestävyys-suhteen johdonmukaisten rahoitusmekanismien tehokkaan suunnittelun, pohjalta.
- (29) Se, että verkossa ja sen ulkopuolella on helposti ja yhdenvertaisesti saatavilla riittävästi tietoa varhaiskasvatuksesta, on erittäin tärkeää kaikille vanhemmille riippumatta perheen kokoonpanosta ja perheasemasta, mukaan lukien rekisteröidyt parisuhteet, siten kuin ne tunnustetaan kansallisessa oikeudessa. Tämä koskee tietoa oikeudesta soveltuviin palveluihin ja tällaisten palvelujen saatavuutta, käytön ehtoja ja tapauksesta riippuen kelpoisuutta taloudelliseen tukeen.
- (30) Myös tietoisuuden puute varhaiskasvatukseen liittyvistä vanhempien ja lasten oikeuksista ja varhaiskasvatuksen merkityksestä tulevien oppimisaavutusten kannalta on yksi palvelujen käytön esteistä, jotka haittaavat naisten osallistumista työmarkkinoille. Jos vanhemmille annetaan paikkansapitäviä ja perusteellisia tietoja, he voivat tehdä harkittuja ja tietoon perustuvia päätöksiä varhaiskasvatusvaihtoehdoista.

- (31) Varhaiskasvatusala kärsii henkilöstöpulasta monissa maissa. Tähän voidaan puuttua useilla strategioilla, kuten parantamalla työehtoja ja -oloja, uranäkymiä ja palkkausta, luomalla säännöllisiä täydennys- ja uudelleenkoulutusmahdollisuuksia, kehittämällä luovia rekrytointistrategioita ja houkuttelemalla varhaiskasvatusalalle töihin erilaisia aliedustettuja ryhmiä, kuten miehiä tai henkilöitä, joilla on erilainen kulttuurinen tausta, esimerkiksi maahanmuuttajia ja pakolaisia. Yksinkertainen ja nopea tutkintojen tunnustamismekanismi voisi auttaa työvoimapulan ratkaisemisessa. Esimerkiksi komission suosituksessa (EU) 2022/554 ⁽¹⁾ käsitellään Ukrainan sotaa pakenevien pääsyä säänneltyihin ammatteihin.
- (32) Varhaiskasvatuksen henkilöstön oikeudenmukaisten työehtojen ja -olojen edistäminen auttaisi houkuttelemaan uusia työntekijöitä ja samalla varmistamaan, että alalla työskentelevät ovat halukkaita ja kykeneviä jatkamaan työssään eläkeikään asti. Se voi myös auttaa torjumaan sukupuolisegregaatiota varhaiskasvatusalalla. Kansainvälisen työjärjestön suuntaviivoissa, jotka koskevat varhaiskasvatuksen henkilöstön ihmisarvoisen työn edistämistä ⁽²⁾, annetaan tältä osin ohjeita ammatillista kehitystä ja urakehitystä koskevien suositusten mahdollisesta täytäntöönpanosta, asianmukaisesta palkkauksesta, mukaan lukien samapalkkaisuus, kestävästä työhdoista ja -oloista sekä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun edistämisestä tällä alalla.
- (33) Lastenhoito ei pääty siihen, että lapset aloittavat alakoulun. Myös alakouluikäisten lasten hoitotarpeet voivat rajoittaa äitien työmarkkinoille osallistumista ja työaika, jos kansallisissa koulutusjärjestelmissä ei ole tarjolla riittäviä, laadukkaita ja kohtuuhintaisia ratkaisuja koulupäivän jälkeiseen iltapäivähoitoon ja lastenhoitoon loma-aikoina. Jos vanhemmille lapsille ei ole tarjolla hoitomahdollisuuksia, nuorempien sisarusten varhaiskasvatusmahdollisuudet eivät mahdollista vanhempien osallistumista työmarkkinoille, millä voi puolestaan olla vaikutuksia nuorempien sisarusten osallistumiseen varhaiskasvatukseen. Tästä syystä jäsenvaltioiden olisi huolehdittava riittävästä, laadukkaasta ja kohtuuhintaisesta koulun ulkopuolisesta hoidosta. Suositetaan, että jäsenvaltiot tarjoavat tarvittaessa kaikille lapsille, myös heikommista lähtökohdista tuleville lapsille, valvontaa ja tukea kotitehtävien tekemiseen.
- (34) Työ- ja yksityiselämän yhteensovittaminen on edelleen suuri haaste monille vanhemmille, erityisesti naisille. Työn ja hoito- ja hoivavelvollisuuksien tasapainottamisen vaikeus on merkittävä este, joka lisää naisten aliedustusta työmarkkinoilla. Tässä yhteydessä sukupuolisterootyypit vaikuttavat usein naisten ja miesten rooleihin hoito- ja hoivavelvollisuuksissa. Hoito- ja hoivavastuun epätasapaino naisten ja miesten välillä puolestaan vahvistaa sukupuolisterootyypioita sekä miesten että naisten ammateissa ja rooleissa.
- (35) Tätä sitkeää hoito- ja hoivavastuun epätasaista jakautumista sukupuolten välillä olisi torjuttava erityisesti kannustamalla isiä hyödyntämään isyyslomaa, vanhempainvapaata ja tarvittaessa joustavia työaikajärjestelyjä sekä jakamalla hoito- ja hoivavelvollisuudet tasapuolisemmin pariskuntien kesken palkkatyön ja palkattoman työn osalta ⁽³⁾. Direktiivin (EU) 2019/1158 täytäntöönpanolla olisi parannettava sellaisten työntekijöiden, joilla on hoito- ja hoivavelvollisuuksia, oikeuksia saada isyyslomaa ja vanhempainvapaata sekä hakea joustavia työaikajärjestelyitä. Muissa toimitissa olisi keskityttävä lisäämään tietoisuutta kyseisistä uusista oikeuksista ja seuraamaan, voivatko työntekijät käyttää kyseisiä oikeuksia kokonaisuudessaan kärsimättä epäsuotuisasta kohtelusta työpaikalla.
- (36) Muiden sellaisten toimien lisäksi, joilla sovitetaan yhteen työ-, perhe- ja yksityiselämä, olisi tarvittaessa edistettävä joustavia tapoja käyttää varhaiskasvatuspalveluja. Esimerkiksi työntekijät, joilla on hoito- tai hoivavelvollisuuksia, hyötyisivät täydentävistä varhaiskasvatuspalveluista, kuten varhaisista ja myöhäisistä aukioloajoista sekä ateriapalveluista.
- (37) Jotta hoitoon ja hoivaan liittyvistä tarpeista ja rajoitteista saadaan parempi kuva, jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että saatavilla on asianmukaisia tietoja, jotka ovat riittävän yksityiskohtaisia, luotettavia ja vertailukelpoisia. Koska direktiivissä (EU) 2019/1158 ei ole erityisiä tietojenkeruusäännöksiä, kyseisiin tietoihin olisi sisällyttävä isyysloman ja vanhempainvapaan käyttö. Tässä yhteydessä olisi otettava huomioon työ- ja yksityiselämän tasapainottamista koskevan indikaattorikehyksen menetelmäopas, jonka työllisyyskomitea (EMCO) ja sosiaalisen suojelun komitea (SPC) ovat laatineet direktiivin asianmukaisen seurannan ja arvioinnin tueksi.

⁽¹⁾ Komission suositus (EU) 2022/554, annettu 5 päivänä huhtikuuta 2022, Venäjän hyökkäyksen vuoksi Ukrainasta pakenevien henkilöiden tutkintojen tunnustamisesta (EUVL L 107 I, 6.4.2022, s. 1).

⁽²⁾ Kansainvälinen työjärjestö, "Meeting of Experts on Policy Guidelines on the promotion of decent work for early childhood education personnel", saatavilla verkko-osoitteessa https://www.ilo.org/sector/Resources/codes-of-practice-and-guidelines/WCMS_236528/lang-en/index.htm

⁽³⁾ Neuvoston päätelmä "Sukupuolten välisten palkkaerojen kaventaminen: palkkatyön ja palkattoman hoitotyön arvostaminen ja jakautuminen", 13584/20.

- (38) Tämän suosituksen täytäntöönpanon edistymistä olisi seurattava säännöllisesti talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä sekä naisten ja miesten tasa-arvoa unionissa koskevan vuosittaisen kertomuksen ja tasa-arvostrategian seurantaportaalin avulla. Tätä varten jäsenvaltioiden olisi tuettava komissiota sellaisen indikaattorin mahdollisessa kehittämisessä ja laskennassa, jolla mitataan hoito- ja hoivavastuun epätasaista jakautumista eli naisten ja miesten hoito- ja hoivatyöhön käyttämän ajan eroa, sukupuolten palkkaeroa sekä palkkatyöhön ja palkattomaan työhön käytettyä aikaa, jotta voidaan ymmärtää paremmin kyseisten tekijöiden keskinäisiä riippuvuuksia ja tukea näyttöön perustuvan tasa-arvo- ja sosiaalipolitiikan kehittämistä. Jäsenvaltioiden olisi myös jatkettava toimiaan varhaiskasvatusalan uudistusten suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi hyödyntämällä parhaalla mahdollisella tavalla komission tukea, myös teknisen tuen välinettä. Tässä yhteydessä olisi vaihdettava hyviä käytäntöjä, käytettävä asianmukaisia prosesseja ja menetelmiä, kerättävä tietoja, osallistettava sidosryhmiä sekä tehostettava toimipaikkojen välistä koordinaointia, henkilöresurssien suunnittelua ja kohdentamista sekä ammatillista kehitystä varhaiskasvatusalalla.
- (39) ”Varhaiskasvatus” olisi ymmärrettävä neuvoston laadukkaista varhaiskasvatusjärjestelmistä antamassa suosituksessa esitetyn määritelmän mukaisesti siten, että sillä tarkoitetaan mitä tahansa säänneltyä järjestelyä, jossa lapselle tarjotaan varhaiskasvatusta syntymästä oppivelvollisuusiän alkamiseen asti riippumatta sen järjestämispaikasta, rahoitustavasta, aukioloajoista tai ohjelmallisesta sisällöstä, ja että siihen sisältyvät päiväkotit- ja perhepäivähoito, yksityisesti tai julkisesti rahoitetut palvelut sekä esiopetus.
- (40) Tämän suosituksen vaikutusten arvioimiseksi komission olisi seurattava yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa suosituksen edistymistä ja raportoitava siitä neuvostolle säännöllisesti,

ON ANTANUT TÄMÄN SUOSITUKSEN:

TAVOITE JA SOVELTAMISALA

1. Tämän suosituksen tavoitteena on kannustaa jäsenvaltioita, ottaen huomioon kansalliset olosuhteet, lisäämään osallistumista helposti saatavilla olevaan, kohtuuhintaiseen ja laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, jotta voidaan helpottaa naisten osallistumista työmarkkinoille ja kannustaa heitä siihen sekä edistää lasten, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien tai heikommista lähtökohdista tulevien lasten, sosiaalista ja kognitiivista kehitystä ja koulumenestystä.
2. Tämä suositus koskee kaikille lapsille suunnattua varhaiskasvatusta.

VARHAISKASVATUKSEN TAVOITTEET

3. a) Suositetaan, että jäsenvaltiot tarjoaisivat laadukkaita varhaiskasvatuspalveluja, jotka ovat linjassa niiden kansallisen toimivallan, vanhempainvapaan käytön tasojen ja varhaiskasvatuksen tarjonnan mallien kanssa; näin varmistettaisiin, että vuoteen 2030 mennessä vähintään 45 prosenttia alle kolmevuotiaista lapsista osallistuisi varhaiskasvatukseen EU-SILC-tietojen mukaisesti.

Sen estämättä, mitä ensimmäisessä alakohdassa esitetään, suositetaan, että jäsenvaltiot, jotka eivät ole vielä saavuttaneet vuonna 2002 asetettua tavoitetta, jonka mukaan varhaiskasvatukseen olisi osallistuttava 33 prosenttia tähän ikäryhmään kuuluvista lapsista, lisäisivät osallistumista vuoteen 2030 mennessä vähintään tietyllä prosenttiosuudella niiden tämänhetkisestä osallistumisasteesta tämän alakohdan i ja ii alakohdan mukaisesti. Tämänhetkinen osallistumisaste lasketaan alle kolmevuotiaiden lasten keskimääräisenä varhaiskasvatukseen osallistumisen asteena vuosina 2017–2021 EU-SILC-tietojen mukaisesti. Suositetaan, että jäsenvaltiot lisäisivät varhaiskasvatukseen osallistumista nykyisen osallistumisasteensa osalta seuraavasti:

- i. vähintään 90 prosenttia, jos osallistumisaste jäsenvaltiossa on tällä hetkellä alle 20 prosenttia; tai
- ii. vähintään 45 prosenttia tai sen verran, että saavutetaan vähintään 45 prosentin osallistumisaste, jos osallistumisaste jäsenvaltiossa on tällä hetkellä 20–33 prosenttia.

- b) Suositetaan, että jäsenvaltiot tarjoaisivat laadukkaita varhaiskasvatuspalveluja kolmevuotiaille ja sitä vanhemmille lapsille, jotta vuoteen 2030 mennessä saavutetaan tavoite, josta sovittiin neuvoston päätöslauselmassa eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisista puitteista edettäessä kohti eurooppalaisen koulutusalueen toteuttamista ja kehittämistä (2021–2030) ⁽¹⁴⁾ ja jonka mukaan vähintään 96 prosenttia kolmevuotiaista ja sitä vanhemmista alle kouluikäisistä lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen.

OSALLISTUMISEN INTENSITEETIN INDIKAATTORI

4. Suositetaan, että jäsenvaltiot tukisivat varhaiskasvatuspalvelujen saatavuutta tasolla, joka on sopusoinnussa lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen kanssa sekä mahdollistaa vanhempien, erityisesti äitien, mielekkään työmarkkinoille osallistumisen ja samalla vanhempien tekemät sukupuolittasa-arvoiset päätökset varhaiskasvatuspalvelujen käytöstä.
5. Suositetaan, että jäsenvaltiot ryhtyisivät toimiin varhaiskasvatuspalvelujen asettamiseksi saataville siten, että lapset voisivat osallistua niihin vähintään 25 tuntia viikossa.
6. Suositetaan, että jäsenvaltiot edistäisivät varhaiskasvatuspalvelujen tai sellaisten täydentävien palvelujen saatavuutta, joita tarvittaessa tarjotaan ennen varhaiskasvatuspalvelujen säännöllistä aukioloa ja sen jälkeen, jotta voidaan ottaa huomioon matka-aika ja jotta varhaiskasvatus olisi kaikilta osin sopusoinnussa lapsen hyvinvoinnin, vanhempien työaikojen sekä työ-, perhe- ja yksityiselämän yhteensovittamisen tarpeen kanssa.

HEIKKOMISTA LÄHTÖKOHDISTA TULEVIEN LASTEN, VAMMAISTEN LASTEN JA OPPIMISEEN LIITTYVÄÄ TUKEA TAI MUUTA TUKEA TARVITSEVIEN LASTEN OSALLISTAMINEN

7. Suositetaan, että jäsenvaltiot
- a) ottaisivat käyttöön kohdennettuja toimia, joilla mahdollistetaan heikommista lähtökohdista tulevien lasten, myös köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien tai maahanmuuttajataustaisten lasten, ja sellaisten lasten, jotka eivät hallitse opetuskieltä riittävästi, sekä vammaisten lasten ja oppimiseen liittyvää tukea tai muuta tukea tarvitsevien lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen ja lisätään sitä;
- b) toteuttaisivat tarvittavia toimia kuroakseen umpeen köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja muiden lasten välisen eron varhaiskasvatukseen osallistumisessa;
- c) pyrkisivät tarvittaessa lisäämään vammaisten lasten ja oppimiseen liittyvää tukea tai muuta tukea tarvitsevien lasten osallistumista varhaiskasvatukseen; ja
- d) tukisivat varhaiskasvatusalan henkilöstön koulutusohjelmia, jotka on suunniteltu tukemaan henkilöstön jäseniä tarjottaessa laadukasta varhaiskasvatusta heikommista lähtökohdista tuleville lapsille, mukaan lukien köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevat lapset, sekä vammaisille lapsille ja oppimiseen liittyvää tukea tai muuta tukea tarvitseville lapsille.

LAATU

8. Suositetaan, että jäsenvaltiot varmistaisivat, että
- a) kaikille lapsille suunnatut varhaiskasvatuspalvelut ovat laadukkaita, jotta voidaan edistää lapsen tervettä fyysistä, sosiaalista, emotionaalista, kognitiivista ja kasvatuksellista kehitystä ja hyvinvointia sekä lisätä vanhempien luottamusta tällaisiin palveluihin; ja että
- b) kansalliset tai alueelliset laatu-puitteet, joita jäsenvaltioita kannustetaan kehittämään laadukkaista varhaiskasvatusjärjestelmistä annetun neuvoston suosituksen mukaisesti, sisältävät palvelujen tarjoamisen molempiin tämän suosituksen kattamiin ikäryhmiin kuuluville lapsille; laatu-puitteissa olisi erityisesti määrättävä
- riittävästä henkilöstömitoituksesta ja ryhmäkoista, ottaen huomioon lasten ikä ja mahdolliset toimintarajoitteet tai oppimiseen liittyvän tuen tarpeet, erityisesti jaetuissa varhaiskasvatusjärjestelmissä, jotta voidaan välttää tasoerot;

⁽¹⁴⁾ EUVL C 66, 26.2.2021, s. 1.

- tuesta varhaiskasvatuksen henkilöstön ammattitaidon parantamiseen, muun muassa nostamalla peruskoulutustasoa ja varmistamalla jatkuva ammatillinen kehittyminen, mukaan lukien tietämys lasten oikeuksista, riittävien ja elinikäisten koulutusmahdollisuuksien avulla; ja
- turvallisesta, hoivaavasta ja huolehtivasta ympäristöstä, laadukkaasta opetussuunnitelmasta ja oppimismahdollisuuksista, jotka vastaavat kunkin lapsi- ja ikäryhmän tarpeita, sekä sosiaalisesta, kulttuurisesta ja fyysisestä tilasta, joka tarjoaa lapsille erilaisia kehittymismahdollisuuksia.

ALUEELLINEN JAKAUTUMINEN

9. Suositetaan, että jäsenvaltiot puuttuisivat lasten ja heidän perheidensä haasteisiin löytää soveltuva varhaiskasvatusalan toimipaikka tarjoamalla varhaiskasvatuspalveluja riittävän kattavasti eri alueilla. Tätä varten suositetaan, että jäsenvaltiot erityisesti
- a) järjestäisivät varhaiskasvatuksen riittävän tarjonnan kaupunki- ja maaseutualueilla, vaurailta ja heikossa asemassa olevilla alueilla sekä syrjäisillä alueilla, ottaen huomioon kansalliset rakenteet ja alueiden erityispiirteet, mukaan lukien lapsitiheys ja lasten ikäjakauma, tavalla, joka on kaikilta osin linjassa segregoimattomuuden ja syrjimättömyyden periaatteiden kanssa, ja tiiviissä yhteistyössä paikallis- ja alueviranomaisten kanssa; ja
 - b) ottaisivat tarvittaessa huomioon, että matka-aikojen olisi oltava vanhempien kannalta kohtuulliset, mukaan lukien aktiivinen liikkuminen ja julkinen liikenne, kun ne järjestävät varhaiskasvatuspalveluja tai laativat niiden sijaintia koskevia strategioita.

KOHTUUHINTAISUUS

10. Eurooppalaisen lapsitakuun perustamisesta annetun neuvoston suosituksen soveltamisalaan kuuluvilla lapsilla olisi oltava mahdollisuus osallistua maksuttomaan koulutukseen sekä kohtuuhintainen ja tosiasiallinen pääsy laadukkaisiin varhaiskasvatuspalveluihin, sellaisina kuin ne ovat määriteltyinä kyseisessä suosituksessa; muiden lasten osalta suositetaan, että jäsenvaltiot varmistaisivat, että varhaiskasvatuksen nettokustannukset ovat kohtuulliset suhteessa kotitalouksien muihin menoihin ja käytettävissä oleviin tuloihin; tässä yhteydessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota pienituloisiin kotitalouksiin, mukaan lukien pienituloiset yksinhuoltajataloudet. Jäsenvaltioita kannustetaan erityisesti
- a) rajoittamaan kuluja, jotka vanhempien on maksettava itse; ja
 - b) ottamaan tarvittaessa käyttöön perheen tuloihin suhteutetut maksut tai varhaiskasvatuksesta maksettavat enimmäismaksut.

SAAVUTETTAVUUS

11. Suositetaan, että jäsenvaltiot jatkaisivat työtä niiden esteiden poistamiseksi, jotka rajoittavat kaikkien lasten yhdenvertaista pääsyä varhaiskasvatukseen syrjimättömällä tavalla. Siinä yhteydessä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että
- a) tarjotaan ratkaisuja vanhemmille, jotka työskentelevät epätyypillisinä työaikoina, jotta he voivat sovittaa paremmin yhteen työ-, perhe- ja yksityiselämän, ja varmistetaan samalla lapsen hyvinvointi;
 - b) vastataan yksinhuoltajien, joista suurin osa on naisia, erityistarpeisiin;
 - c) parannetaan varhaiskasvatuksen saatavuutta vanhempien työmarkkina-asemasta riippumatta tavalla, joka on johdonmukainen työnteon kannustimien tarjoamisen kanssa;
 - d) varmistetaan rakennusten, infrastruktuurin, yhteiskunnan tukipalvelujen ja liikennevälineiden sekä oppimateriaalin ja digitaalisten välineiden esteettömyys, kun on kyse vanhemmista ja lapsista, jotka ovat vammaisia tai tarvitsevat oppimiseen liittyvää tukea;
 - e) tarjotaan tosiasiallista opetus- ja hoitotukea sekä asianmukaista tiedotusta ja viestintää lapsille ja vanhemmille, jotka ovat vammaisia tai tarvitsevat oppimiseen liittyvää tukea, kuten myös haavoittuvassa asemassa oleville lapsille ja vanhemmille, ja puututaan kielellisiin ja kulttuurisiin esteisiin, mukaan lukien maahanmuuttajataustaisten lasten kohtaamat esteet, jotta mahdollistetaan lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen toimipaikoissa, jotka ovat osallistavia ja segregoimattomia;

- f) tarjotaan aktiivisesti ja syrjimättömästi tukea ja selkeitä tietoja, jotka liittyvät varhaiskasvatuspalvelujen käytön hyötyihin ja olemassa oleviin mahdollisuuksiin, tukikelpoisuussäntöihin ja hallinnollisiin menettelyihin, jotta varhaiskasvatuspalvelut olisivat kaikkien vanhempien saatavilla perheen kokoonpanosta ja perheasemasta riippumatta; ja
- g) tarjotaan hallinnollista tukea varhaiskasvatukseen ilmoittautumisen yhteydessä, erityisesti kun on kyse vanhemmista, jotka ovat haavoittuvassa asemassa tai tulevat heikommista lähtökohdista.
12. Suositetaan, että jäsenvaltiot harkitsisivat ottavansa käyttöön lakisääteisen oikeuden varhaiskasvatukseen. Suositetaan, että jäsenvaltiot ottaisivat huomioon palkka- tai korvaustasoltaan riittävän äitiys- ja isyysloman sekä vanhempainvapaan saatavuuden ja pituuden sekä pyrkisivät välttämään viivettä tällaisen loman tai vapaan päättymisen ja varhaiskasvatuksen alkamisen välillä, kun ne määrittävät iän, josta kyseistä oikeutta aletaan soveltaa.

TÄYDENTÄVÄT PALVELUT JA KOULULAISTEN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA

13. Suositetaan, että varhaiskasvatuspalvelujen tarjoamisen lisäksi jäsenvaltiot varmistaisivat kokonaisvaltaisen varhaiskasvatusstrategian. Strategiassa olisi otettava huomioon eri-ikäisten lasten, myös alakouluikäisten lasten, hoito- ja hoivatarpeet, helpottamalla kohtuuhintaisen, esteettömän ja laadukkaan koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan (joka kattaa iltapäivät ja loma-ajat) saatavuutta alakouluikäisille lapsille, mukaan lukien vammaiset tai oppimiseen liittyvää tukea tarvitsevat lapset, ottaen huomioon kouluja ja lomiam koskevat kansalliset järjestelyt. Suositetaan, että jäsenvaltiot tarvittaessa sisällyttäisivät kyseisiin palveluihin avun tarjoamisen kotitehtävissä kaikille lapsille, erityisesti heikommista lähtökohdista tuleville tai haavoittuvassa asemassa oleville lapsille.

TIETOISUUS OIKEUKSISTA

14. Suositetaan, että jäsenvaltiot edistäisivät vanhempien tietoisuutta oikeuksistaan, tapauksen mukaan myös oikeudesta varhaiskasvatuspaikkaan, ottaen huomioon, että erilaiset perinteet ja taustat voivat vaikuttaa varhaiskasvatusjärjestelmän tuntemukseen, käsitykseen siitä sekä sitä kohtaan tunnettuun luottamukseen.
15. Jäsenvaltioita kannustetaan tiedottamaan vanhemmille ennakoivasti varhaiskasvatuspalvelujen käytön mahdollisuuksista, hyödyistä ja kustannuksista sekä tapauksen mukaan saatavilla olevasta taloudellisesta tuesta. Huomioon olisi otettava
- a) vanhempien tarve saada tietoa varhaiskasvatuksesta ottaen huomioon heidän erilaiset taitonsa, valmiutensa, sosioekonomiset taustansa ja mahdolliset vammansa; ja
- b) tietojen asettaminen helposti saataville verkossa ja sen ulkopuolella ottaen huomioon erilaiset kielelliset tarpeet ja digitaalisten välineiden saatavuus.
16. Suositetaan, että jäsenvaltiot ottaisivat käyttöön tehokkaita, puolueettomia ja helposti saatavilla olevia valitusmenettelyjä, joilla ongelmista tai vaaratilanteista voidaan ilmoittaa toimivaltaisille viranomaisille.

HENKILÖSTÖN TYÖEHDOT JA -OLOJEN JA OSAAMINEN

17. Suositetaan, että jäsenvaltiot tukisivat varhaiskasvatuksen henkilöstön laadukkaita työpaikkoja sekä oikeudenmukaisia työehtoja ja -oloja, erityisesti edistämällä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja työehtosopimusneuvotteluja sekä tukemalla houkuttelevia palkkoja, asianmukaisia työjärjestelyjä, korkeita työterveys- ja työturvallisuusnormeja sekä tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä alalla, samalla kun kunnioitetaan työmarkkinaosapuolten riippumattomuutta.
18. Suositetaan, että jäsenvaltiot puuttuisivat varhaiskasvatusalan osaamistarpeisiin ja työntekijäpulaan erityisesti
- a) parantamalla perus- ja täydennyskoulutusta, jotta nykyisille ja tuleville varhaiskasvatuksen työntekijöille voidaan antaa tarvittavat taidot ja pätevyudet;
- b) luomalla varhaiskasvatusalan urapolkuja muun muassa täydennys- ja uudelleen koulutuksen sekä tiedotus- ja ohjauspalvelujen avulla;
- c) tarjoamalla varhaiskasvatuksen työntekijöille houkutteleva ammattiasema ja houkuttelevia uramahdollisuuksia;

- d) toteuttamalla toimia, joilla puututaan sukupuolistereotyyppioihin ja sukupuolisegregaatioon ja tehdään alan ammateista houkuttelevampia; ja
- e) kehittämällä ammatillisia verkostoja varhaiskasvatuksen alalla työskenteleviä henkilöitä varten, jos tarpeen.

SUKUPUOLTEN VÄLISTEN PALKKAEROJEN KAVENTAMINEN

19. Suositetaan, että jäsenvaltiot edistäisivät lastenhoitovastuun tasapuolista jakautumista vanhempien kesken
- a) torjumalla sukupuolistereotyyppioita ja edistämällä molempien vanhempien tasapuolista ja yhdenvertaista osallistumista hoito- ja hoivavelvollisuuksiin, muun muassa viestintäkampanjoiden avulla; ja
 - b) edistämällä ja tukemalla perheystävällisten työjärjestelyjen saatavuutta ja tasa-arvoista käyttöä sekä sitä, että molemmat vanhemmat, erityisesti miehet, käyttävät elämänsä aikana vanhempainvapaata.

HALLINNOINTI JA TIETOJENKERUU

20. Suositetaan, että jäsenvaltiot varmistaisivat hyvän ja tehokkaan varhaiskasvatuspolitiikan hallinnonin erityisesti siten, että
- a) varmistetaan hyvä yhteistyö eri päätöksentekoelementtien ja varhaiskasvatuspalvelujen välillä sekä tuetaan yhteistyötä muiden varhaiskasvatuksesta ja koulutuksesta vastaavien päätöksentekoelementtien ja palvelujen kanssa; ja
 - b) otetaan käyttöön ja hyödynnetään kustannustehokkaasti asianmukaista ja kestävä rahoitusta varhaiskasvatukseen, muun muassa hyödyntämällä unionin rahastoja ja välineitä, ja noudatetaan politiikkoja, joilla edistetään varhaiskasvatuspalvelujen kestävä rahoitusta ja jotka ovat johdonmukaisia julkisen talouden yleisen kestävyuden kanssa.
21. Suositetaan, että jäsenvaltiot tarvittaessa kehittäisivät tai parantaisivat tietojenkeruuta, joka koskee
- a) lasten osallistumista varhaiskasvatukseen ja jota tehdään säännöllisesti ja riittävän suurella otoskooalla, kun käytetään tutkimuksia, jaoteltuna iän ja, jos mahdollista, sukupuolen mukaan, ottaen huomioon haavoittuvassa asemassa olevat tai heikommista lähtökohdista tulevat lapset;
 - b) palkalliseen ja palkattomaan työhön käytetyn ajan eroja sellaisten naisten ja miesten välillä, joilla on hoito- ja hoivavelvollisuuksia, mieluiten käyttäen ajankäyttötutkimuksia, jotka perustuvat yhdenmukaistetussa eurooppalaisessa ajankäyttötutkimuksessa vahvistettuun standardiin;
 - c) vanhempainvapaan käyttöä, jaoteltuna sukupuolen mukaan, hallinnollisten tietojen perusteella ja unionin tasolla yhdenmukaistetulla tavalla käyttäen EMCO:n ja SPC:n yhteisen alaryhmän laatimaa työ- ja yksityiselämän tasapainottamista koskevaa indikaattorikehystä;
 - d) varhaiskasvatusalan henkilöstön työehtoja ja -oloja, erityisesti siten, että katetaan suosituksissa 17 ja 18 tarkoitetut näkökohdat; ja
 - e) varhaiskasvatuksen puutteita, varhaiskasvatuksen saavutettavuutta, kohtuuhintaisuutta ja laatua säännölliseltä pohjalta sekä varhaiskasvatuksen alueellista jakautumista, erityisesti alueellisten erojen arvioimiseksi, myös syrjäisillä alueilla ja maaseutualueilla.

22. Suositetaan, että jäsenvaltiot tehostaisivat toimiaan sen varmistamiseksi, että tiedot ovat vertailukelpoisia unionin tasolla ja että ne ovat riittävän yksityiskohtaisia.

TÄYTÄNTÖÖNPANO, SEURANTA JA ARVIOINTI

23. Suositetaan, että jäsenvaltiot ilmoittaisivat komissiolle kaikista toimenpiteistä, jotka on toteutettu tai joita on suunniteltu tämän suosituksen täytäntöönpanemiseksi 18 kuukauden kuluessa sen hyväksymisestä ja jotka tapauksen mukaan perustuvat olemassa oleviin kansallisiin strategioihin tai suunnitelmiin. Tarvittaessa tässä yhteydessä voidaan viitata raportteihin, jotka on toimitettu olemassa olevien raportointimekanismien, kuten avoimen koordinoituneen netelmän, talouspolitiikan eurooppalaisen ohjauksjakson sekä muiden asiaankuuluvien unionin ohjelmasuunnittelu- ja raportointimekanismien, mukaisesti.

KANNATTAA KOMISSION AIKOMUSTA:

24. a) parantaa säännöllistä tietojen toimittamista yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa asettamalla Eurostatin verkkosivustolla ja sukupuolten tasa-arvostrategian seurantaportaalissa saataville seuraavat tiedot:
- i) tarkempi jaottelu iän ja tarvittaessa kotitalouden tuloviidenneksen mukaan, kun on kyse lasten osallistumisesta varhaiskasvatukseen sekä osallistumisen ajallisesta intensiteetistä ja köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien lasten osallistumisasteesta;
 - ii) EU-SILC-tilastojen pääindikaattorin ”Virallisen hoidon tai kasvatuksen piirissä olevat lapset” luottamusvälit ja muut asiaankuuluvat indikaattorit sekä osallistumisasteet, jotta voidaan varmistaa vertailukelpoisuus eri vuosien ja maiden välillä; ja
 - iii) kattavammat selittävät tiedot kerätyistä tiedoista, erityisesti indikaattorien määritelmän piiriin kuuluvista varhaiskasvatusohjelmista;
- b) ottaa käyttöön unionin rahoitusta varhaiskasvatukseen tehtävien kansallisten uudistusten ja investointien tukemiseksi;
- c) tutkii mahdollisuutta kehittää lisää indikaattoreita yhteistyössä EMCO:n ja SPC:n kanssa ja tiiviissä yhteistyössä koulutuskomitean sekä indikaattoreita ja vertailuarvoja käsittelevän pysyvän työryhmän kanssa ja pyrkii helpottamaan hyvien käytäntöjen vaihtoa ja vastavuoroista oppimista jäsenvaltioiden keskuudessa, mukaan lukien teknisten valmiuksien kehittämistoimet, sekä jatkossakin tukee jäsenvaltioita niiden pyrkimyksissä suunnitella ja toteuttaa varhaiskasvatuksen alan uudistuksia, erityisesti eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisten puitteiden ja teknisen tuen välineen avulla;
- d) kannustaa unionin virastoja, kuten Euroopan tasa-arvoinstituuttia ja Eurofoundia, keräämään säännöllisesti tietoja, kehittämään indikaattoreita ja tekemään analyyseja lastenhoitovastuun epätasa-arvoisesta jakautumisesta, sukupuolten välisestä palkkaerosta sekä palkkatyöhön ja palkattomaan työhön käytetystä ajasta, sellaisten naisten ja miesten yksilöllisestä ja sosiaalisesta toiminnasta, joilla on hoito- ja hoivavelvollisuuksia, sekä työjärjestelyistä heidän työelämänsä kaikissa vaiheissa;
- e) seurata tämän suosituksen täytäntöönpanoa sukupuolten tasa-arvoa unionissa koskevan vuosikertomuksen ja talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson nykyisten järjestelyjen yhteydessä EMCO:n ja SPC:n tuella sekä yli kolmevuotiaiden lasten osalta koulutuksen seurantakatsauksen yhteydessä.
25. Raportoida neuvostolle viiden vuoden kuluessa edistyksestä, joka on saavutettu tämän suosituksen täytäntöönpanossa.

Tehty Brysselissä 8 päivänä joulukuuta 2022.

Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja
M. JUREČKA
